

efter en eenfædig Bestræbelse i denne Retning. Det er fremdeles aldeles uegteligt, at der er Mange, der have Tvivl med Hensyn til Hensigtsmæssigheden af den Skikkelse, hvori vi sidst vedtoge Loven. Det har forøvrigt forundret mig, navnlig efter den hurtige Maade, hvorpaa denne Sags seneste Behandling heri Salen blev fremdrevet, at man her idag ikke har skænket Sagens egentlige Realitet en større Opmærksomhed, end skeet er, og nu er Tiden saa langt fremrykket, at jeg frygter for at trætte det ærede Thing, naar jeg vil indlade mig paa, hvad jeg vil kalde Realitetsbemærkninger ved Sagen; men, hvis man vil tillade mig, at dyale nogle faa Dieblikke derved, vil jeg fremsætte, hvad jeg fra mit Standpunkt finder at være mindre rigtigt i Lovudkastet, saaledes som det nu foreligger. Jeg finder i det Hele taget, at den historiske Indledning, der forrige Gang er bleven forudskiftet Udvalgets Betænkning, indeholder meget Sandt, og vistnok i det Væsentlige stiller Sagen paa det rigtige Standpunkt; men der er dog enkelte Momenter, som jeg troer endnu at burde fremhæve. Jeg skal navnlig gøre opmærksom paa, at paa den Tid, da Godsforholdene først ordnedes her i Landet, stod Jordegodsset i en saa lav Priis, og saa meget deraf laa øde, at Regjeringen udtryffeligt opfordrede formuende Mænd til at anbringe deres Capitaler dert ved at kjøbe navnlig enkelte Bøndergaade eller Strøegods, og ved Forordningen af 28de Januar 1682 gav Vedkommende det udtrykkelige Tilfagn, at de skulde beholde dem til evindeligt Eiendom. Dette er ikke saa aldeles uvæsentligt; thi, uagtet det jo ikke bestrides, at Fæstegodsset er Godsseiernes Eiendom, kan det dog være gavnligt at henvise til dette gamle Grundlag for Godsforholdet her i Landet, fordi dert ligger en Opfordring til at forskaffe de Vedkommende et fuldkomment retsfærdigt Bederlag, naar man tager deres Eiendom fra dem; at der iøvrigt hviler en Indskrænkning paa den Slags Eiendomme, er ganske vist og er heller ikke blevet bestridt fra den anden Side.

Naar der siges, at Forholdet nu er kommet saavidt, at det er den eneste rette Fremgangsmaade at stille de Interesserede imellem ved en retfærdig og billig Afløsning af Fæste-

forholdet, da tiltræder ogsaa jeg denne Opfordring; men derfor kan jeg ikke indrømme, at der er nogen Nødvendighed for at stille de Paagældende imellem, saalænge Fæsteforholdet dog endnu bestaaer. Man siger: det gaaer ikke an at drive Bondestanden tomhændet fra Gaardene; dette er ogsaa ganske rigtigt, det vil jeg aldeles ikke bestride; men, saalænge Bonden sidder aldeles sikker ved Gaarden, saa er der ikke i dette Hensyn nogen retsfærdiggjørende Grund til nu strax at gennemføre Foranstaltningen. Hvad jeg her siger, falder sammen med, hvad jeg troer er blevet gjort gjældende af den ærede Indenrigsminister, at man nemlig meget lettere kan retsfærdiggøre en saadan Foranstaltning, naar man først vil lade den indtræde ved Fæstetiedighed, end naar man giver den Anvendelse, medens Bonden sidder aldeles sikker ved Gaarden.

Jeg har dernæst den Hovedindvending at gøre mod dette Lovforslag, at det, naar det skulde behandle det hele Forhold, saaledes som jeg ønskede det behandlet, tillige skulde give Regler for den Maade, hvorpaa man for Fremtiden maatte afbenytte Bønderjord, eller at det noget for eenfædigt holder sig blot til Expropriationen, blot til det Moment, at faae Eiendommene væk fra de nuværende Eiere. Jeg skal tillade mig kortelig at fremsætte, hvorledes jeg troer, at den naturlige Udvikling vilde være her i Landet i Forhold til den Periode, vi hidtil have gennemgaaet. Jeg finder, at den i Lovforslagets § 1 udtrykte Tanke er rigtig, nemlig at have den saakaldte mildere Fæstetvang igjennem Overgang til Selveiendom. Jeg troer, at, naar man forfølger dette — og jeg troer ikke, at der kan indvendes Noget mod, om det skee som en isoleret Foranstaltning — og naar man giver en aldeles fri Dispositionsret over den Jord, som længe i Virkeligheden har været i Bondestændens Besiddelse, og stiller den aldeles ved Siden af Hovedgaardens og Kjøbstadsjords samt anden saakaldet fri Jord, saa vil man give den en større Værdi, ligesom man ogsaa derved giver de nuværende Fæstere en større Opfordring til at kjøbe, fordi de eller deres Efterkommere, naar de have besiddet Jorden i en vis Periode,